

Torroella Vell

Torroella vell és el nom que els parroquians donem a l'indret on s'erigí la primitiva església romànica de Torroella, la titularitat actual de la qual recau en Sant Salvador, potser herència d'una advocació anterior.

Torroella és, des de molt antic, cap de parròquia, i actualment ho és de les colònies de Palà i Valls de Torroella.

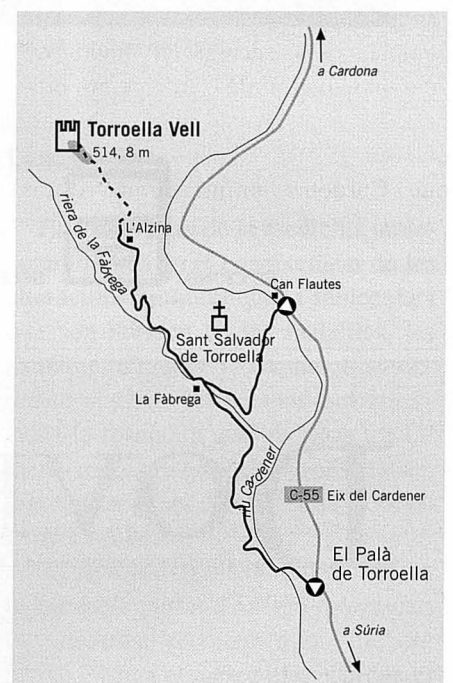
Ens trobem a l'extrem més oriental del municipi de Navàs, a escassos quilòmetres de Palà de Torroella, d'on hem sortit cap a l'*Alzina*, una masia veïna de l'actual parròquia de Sant Salvador; des d'allí accedir al nostre destí no serà del tot fàcil. D'entrada, recomanar un bon calçat i pantalons llargs ja que el "camí" és força embrossat; després, mirar de seguir el següent recorregut: 200m més enllà de la masia deixarem el cotxe i per un vell camí baixarem al camp que queda sota la carretera. Vorejant-lo per la dreta trobarem una creu de ferro sobre tres graons de pedra (la "*creu de l'Obac*", nom donat per la propietat on es troba), que ens marca el pas de l'antic camí (avui perdut), que voreja la cinglera, també cap a la dreta. Al fons entreveiem una paret de pedra, de la qual passarem per sota, buscant un només insinuat camí ral, a la vora del qual quan aquest comença a enfilar-se, trobarem (dreta) una basseta que els antics vinyataires usaren per preparar adobs pels ceps o per regar-los; continuem amunt en la mateixa direcció fins trobar, a l'esquerra, les restes d'una barraca de vinya, construïda amb

pedra seca, però força gran. Seguim pujant i arribem a la part alta del turó; si hi hem pujat per la dreta hem de ser a tocar de l'església, de la qual s'insinua una planta de nau única, d'extrem arrodonit (absis) força imprecís; dins hi creixen alguns arbres i té feixos de branques vells recolzats als murs. Al peu del marge sud de la planta descobrim una cisterna força ben conservada; es tracta d'una obertura quadrangular que, després d'aproximadament un metre i mig de boca s'obre al receptacle en si, de coberta amb volta arrodonida. Avui l'interior és ple de terra. A la obertura superior tres de les cares formen baraneta i la de mà esquerra conserva part de decoració, amb una superfície abocellada i un desaparegut pom a l'extrem.

Ja hem assolit la primera fita, ara falta arribar a la torre, el vestigi més visible.

Som en una clariana en la qual trobem diverses parets de pedra seca construïdes als marges, clar indicatiu d'antiga població de l'indret. Seguim avançant per la banda dreta i, en acabar-se el pla, saltem un marge i veiem una altra paret al peu d'un turonet, a la part posterior del qual es troba l'objectiu de la nostra caminada; hi pugem per l'esquerra, pel costat d'uns rocs foradats ja que, si provem de fer-ho per l'altre costat, toparem amb el cingle on reposa la construcció. Un cop dalt, val més que cadascú jutgi la vista que se'ns hi presenta.

Com a curiositat, abans d'entrar al

cercle de la torre trobem, a l'esquerra, dues pedres amb indicis d'haver estat tallades com a piques, amb un petit regueró de decantació en un dels angles, potser peces inacabades o bé usades per a moldre (oli, cereal,...).

Situats dalt de la torre, al sud veiem Palà de Torroella, la muntanya de sal de la mina de Súria...; a l'oest, les masies de *Cal Saubeta* i *La Fàbrega*, l'*Obac* (la més propera, actualment dedicada al turisme rural). Girant cap al nord, una casa enderrocada (*Cal Garrifes*), amb altres tres a la llunyania, de parròquia de Planès (Cardona). Ja

La torre vista des del NE, on presenta la part millor conservada. Als peus veiem el cingle on es fonamenta.

La torre vista des del NO, parcialment descalçada.

completament encarats a muntanya, veurem el castell de Cardona; era propi en època medieval que des d'un castell se'n veiés un altre. Més propera que Cardona tenim, enmig d'uns camps, *Cunill*, masia també deshabitada i mig enrunada. I a l'est, no apreciable des d'on som, hi passa el riu Cardener, just pel peu del turó on ens trobem, on l'aigua forma un meandre.

És, per tant, lògic que l'establiment de la població anés lligat a una terra fèrtil i a un curs d'aigua; la caça, a jutjar per l'actual, també degué ser abundosa. Tots aquest factors evidencien que els nostres avantpassats no escollien a l'atzar els llocs on s'establien: garantien la seguretat situant-se en punts estratègics, alts, i amb recursos per subsistir. En aquesta direcció, enmig d'uns camps veiem també *Cal Teuler* i, girant al sud, dalt la carena, si aquesta es conservés, veuríem una altra torre de característiques similars, la de *Can Solana*.

Del temple romànic en tenim ben poques notícies, poques més del que avui veiem, a diferència de la torre o castell de Torroella, (del qual va formar part) que altrora fou important centre feudal del bisbat d'Urgell, enclavament del comtat de Cerdanya, dependent dels senyors de Berga, documentat l'any 966. Estroncada la dinastia dels comtes de Cerdanya, passà a dependre dels comtes de Barcelona.

Situem-nos al origen del domini

feudal dels berguedans; sabem que Berenguer Ecard jurà fidelitat al comte Guillem Ramon de Cerdanya per aquest castell entre 1068 i 1095; passats pocs anys, el 1135, ho feu Guillem Ramon de Berga al comte Ramon Berenguer IV. Després d'aquests, en desconeixem els feudataris; dels castllans (senyors del castell) tenim notícia d'un tal Artal, que entre 1109 i 1117 jurà fidelitat al comte Bernat Guillem de Cerdanya per aquest enclavament.

No en trobem més notícies fins al segle XIV, quan (1381) el rei Pere III va vendre la jurisdicció del castell de Torroella al noble Francesc de Perellós, junt amb Santpedor. Els santpedorencs no acceptaren la submissió i van comprar les jurisdiccions venudes pel rei, entre elles Coaner i Torroella, per revendre-les més tard (l'any 1423) al comte de Cardona, comtat del qual formaren part fins a la desaparició de l'esquema de submissions dels senyorius feudals.

Des de llavors, alguns documents dels segles posteriors (moment d'important creixement de la pagesia catalana) de masies de la parròquia, com els conservats al *Mas Salipota* de Súria, referents a la seva masoveria *la Fàbrega*, evidencien que a Torroella seguí havent-hi culte i una certa autoritat en mans del capellà.

Des d'aquí, voldria aprofitar l'avitentesa per corregir la informació d'una obra de referència com és la "Cata-

lunya Romànica" (Bages, vol.XI), on es diu que del castell no en queda ni rastre (acabeu de constatar que no és ben cert) i que n'aventura una ubicació, també errònia, més propera a la parròquia de Sant Salvador. Sortosament, des de la publicació d'aquesta obra, la descoberta del nostre patrimoni no s'ha aturat. Ara només falta desitjar i treballar perquè aquest no desaparegui del tot, i que el seu desconeixement no hi col.labori; en aquest cas concret, són pocs els parroquians que en tenen notícia, i menys encara els que sabrien menar-nos al lloc que acabem de visitar. Per tant constatem que, de fa anys, no és un punt devocional, a diferència de l'actual Sant Salvador de Torroella que, ja que som aquí, podríem aprofitar per visitar.

L'església, construïda al segle XVII en entrar la que acabem de conèixer en desús, és situada en un indret més proper a les masies habitades i de més fàcil accés, advocada a Sant Salvador, però amb una forta devoció a sant Isidre Llauredor, patró dels pagesos, actuals "*senyors*" del terreny que hem visitat.

Ester Llobet i Fornells
Historiadora